

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE
NAIH nyilvántartási szám: 40689

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-272/2019. számú ügyben

Érintett szervek:

- Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Oroszlányi Járási Hivatala;
- Fejér Megyei Kormányhivatal Dunaújvárosi Járási Hivatala;
- önálló bírósági végrehajtó.

2019

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-272/2019. számú ügyben
Kapcsolódó ügy: AJB-268/2019
(Előzményi ügy: AJB-1572/2018. és AJB-1573/2018.)**

Előadó: dr. Gyórfy Zsuzsanna
dr. Láposy Attila
dr. Rajzinger Ágnes

Az eljárás megindítása

A Hivatalomhoz forduló panaszos édesapa a Fejér Megyei Kormányhivatal Dunaújvárosi Járási Hivatalának (a továbbiakban: dunaújvárosi gyámhatóság) az iskola kijelölése tárgyában indított eljárását sérelmezte beadványában. Megírta, hogy gyermeke azért nem tudja a tankötelezettségét teljesíteni, mert a gyámhatóság nem jelöli ki számára az illetékes köznevelési intézményt.

A panaszos sérelmezte, hogy az édesanya lakóhelye szerint illetékes Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Oroszlányi Járási Hivatala (a továbbiakban: oroszlányi gyámhatóság) jelzéssel élt, hogy az anya elhanyagolja, bántalmazza, veszélyezteti a gyermekek testi-lelki épségét, egészségét, a gyermeke ideiglenes hatályú elhelyezésére vonatkozó kérelme ügyében mégsem hoztak döntést. A panaszos szerint a házastársa és közte évek óta elhúzódó konfliktus, valamint a hatósági fellépés hiánya miatt állt elő az a helyzet, hogy a gyermekek több mint egy éve nem járnak iskolába. Az ombudsmani vizsgálat során később, a dunaújvárosi gyámhatóság által megküldött dokumentumokból kiderült, hogy a panaszos gyermekei a jogerős bírósági döntés ellenére tartózkodtak tartósan a panaszos háztartásában, továbbá, hogy kiskorú lánygyermek a vizsgálat idején is jogsértő módon tartózkodott a panaszosnál. Az édesanya a bírósági döntés alapján végrehajtási eljárást indított a panaszos ellen, amely nem vezetett eredményre.

Ezt követően az édesanya is hozzám fordult panaszbeadvánnyal, amelyben sérelmezte a kiskorú lánygyermekére kért végrehajtási eljárás méltatlanul hosszú idejű elhúzódását. A panaszos édesapa 2018. február 7-én kelt kiegészítő beadványában tájékoztatott arról, hogy lánya 2018. január 4-e óta az édesanyjánál tartózkodik. A csatolt irat szerint a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztálya másodfokú hatóságként az édesapát a 2017. augusztus 14-én kelt határozatával 12 hónapra eltiltotta a gyermekeivel való kapcsolattartástól. A panaszos a gyermekeivel való kapcsolattartás felügyelt, független helyen való biztosítására kért.

Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (2) bekezdés a) pontja kiemelt ombudsmani feladatként nevesíti a gyermekek jogainak védelmét. A panaszbeadvány kapcsán felmerült a jogbiztonság követelményével, a tisztességes eljáráshoz, az érintett gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogával összefüggő visszásság gyanúja, az ügyben az Ajbt. 18. § (1) bekezdése alapján vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes lefolytatása érdekében – az ügyben keletkezett iratmások megküldésével egyidejűleg – a tényállás teljes körű feltárása érdekében tájékoztatást kértem a dunaújvárosi gyámhatóság és az oroszlányi gyámhatóság vezetőjétől, valamint az ügyben eljáró önálló bírósági végrehajtótól.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos alapelvek

- a jogállamiság elve és az abból fakadó jogbiztonság követelménye: „Magyarország független, demokratikus jogállam.” (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog: „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.” (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés);
- az oktatáshoz való jog: „Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez. Magyarország e jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapszintű, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középszintű, valamint a képességei alapján mindenki számára

hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részeseülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.” (Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése);

- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: *„Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A szülők kötelesek kiskorú gyermekükéről gondoskodni. E kötelezettség magában foglalja a gyermekük taníttatását.”* (Alaptörvény XVI. cikk (1) és (3) bekezdés).

Az alkalmazott jogszabályok

- a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gytv.);
- a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.);
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);
- a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyszr.).

A megállapított tényállás

1. A dunaujvárosi gyámhatóság vezetőjének tájékoztatása

A Dunaujvárosi Városi Bíróság 2007. május 23-án kelt és 2007. július 2-án jogerőre emelkedett ítéletével a *panaszos kiskorú fiúgyermekét az édesanyjánál helyezte el.* A Tatabányai Járásbíróság 2015. szeptember 10-én hozott ítéletét a Tatabányai Törvényszék 2016. január 25-én helybenhagyta, eszerint a *kiskorú lánygyermek feletti szülői felügyelet teljes körű gyakorlására is az anyát jogosította fel.*

A hivatalvezető ismertette, hogy a panaszos édesapa 2013. december 13-án azzal a kérelemmel fordult a dunaujvárosi gyámhatósághoz, hogy a gyermekei nála való ideiglenes hatályú elhelyezését kérje addig, amíg nem születik végleges bírósági döntés, mivel gyermekei óvoda és iskolakötelesek. Leírta a kérelmében, hogy az anya a gyermekekkel együtt Oroszlányba költözött és bár az anya hívta fel, hogy menjen el a gyermekekért, „mert az ő életébe nem férnek bele”, feljelentette a rendőrségen amiatt, hogy jogtalanul hozta el a gyerekeket. Figyelemmel arra, hogy ideiglenes hatályú elhelyezés iránti kérelmét az apa az oroszlányi gyámhatósághoz is benyújtotta, az eljárásakor hatályos Ket. 21. § (6) bekezdésére hivatkozással – a megelőzés elve szerint – áttették az ügyet oroszlányi gyámhatósághoz. Az oroszlányi gyámhatóság az ideiglenes hatályú elhelyezés ügyében indult eljárást a 2014. április 14-én kelt végzésével megszüntette. A végzés – az ellene benyújtott fellebbezés hiányában – 2014. május 18-án jogerőre emelkedett.

2014. január 10-én érkezett a gyámhatósághoz az oroszlányi József Attila Általános Iskola igazgatójának tájékoztatása, hogy a kiskorú fiúgyermeket az apa az édesanya tudta és beleegyezése nélkül magával vitte. Az édesanya minden törvényes lehetőséget megpróbált a gyermek visszahozatalára, de nem járt sikerrel, a kisfiú nem jár iskolába. A dunaujvárosi gyámhatóság az iskoláztatási támogatás szüneteltetése ügyében tájékoztatást kért az igazgatótól arról, hogy pontosan hány órát mulasztott igazolatlanul a kiskorú. Az iskola igazgatójának tájékoztatása szerint az anya kérését tiszteletben tartva a gyermek hiányzásait igazoltnak tekintette.

2014. február 12-én érkezett a dunaujvárosi gyámhatósághoz az *önálló bírósági végrehajtó felhívása*, hogy a gyermek átadása kikényszerítése iránti eljárásban az apa lakóhelyén folytassanak le

helyszíni szemlét és tájékoztassák az apát az önkéntes elmaradás következményeiről. *2014. február 18-án a környezettanulmány felvétele eredménytelen volt, mert az apa lakóhelyére nem jutottak be.*

2015-ben a bírósági végrehajtó több ízben tett kísérletet arra, hogy az anya által indított végrehajtási eljárásban a kiskorú kiadását megvalósítsa, de *minden kísérlet eredménytelen maradt.* 2015. szeptember 15-én az apa azzal fordult a dunaujvárosi gyámhatósághoz, hogy fia iskolájának kijelölése ügyében eljárást indítson. Leírta, hogy gyermeke a dunaujvárosi Petőfi Sándor Általános Iskola tanulója, ehhez azonban a gyermek édesanyja nem járult hozzá.

Az apa kérelmét a dunaujvárosi gyámhatóság *illetékeség hiányában* a Gyszr. 21. § (1) bekezdése a) pontja alapján az oroszlányi gyámhatósághoz tette át, mivel a gyermek szülői felügyeletet gyakorló szülőjének lakóhelye szerint illetékes járási hivatal köteles eljárni a kérelem tárgyában. A gyermek tankötelezettségének teljesítése ügyében megkereséssel élt az oroszlányi József Attila Általános Iskola igazgatója és a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Dunaujvárosi Tankerületének igazgatója is. Az oroszlányi gyámhatóság 2015. november 6-án megkereste a dunaujvárosi gyámhatóságot, hogy a gyermeket a kiskorú iskolakijelölése ügyében nyilatkoztassák, hogy Oroszlányban vagy Dunaujvárosban kívánja folytatni a tanulmányait. A gyermeket a dunaujvárosi gyámhatóság az apán keresztül idézte, de az idézésen nem jelent meg.

Az oroszlányi József Attila Általános Iskola igazgatója 2015. december 3-án tájékoztatta a dunaujvárosi gyámhatóságot arról, hogy *a két kiskorú hiányzásainak a száma elérte az 50 tanórát.* A Gyszr. 23. § (1) és (13) bekezdései alapján a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékes gyámhatóság jár el az igazolatlan iskolai mulasztás miatti iskoláztatási támogatás szüneteltetése és a védelembe vétele ügyében. Mindezek alapján a Gyer. 91/G. § (2) bekezdés b) pontja szerint a dunaujvárosi gyámhatóság hivatalból eljárást indított *a kiskorúak védelembe vétele tárgyában,* majd megkereséssel élt az Útkeresés Segítő Szolgálat felé, ahol *a kiskorúak védelembe vételére tettek javaslatot.* A dunaujvárosi gyámhatóság a 2016. május 24-én kelt, 2016. június 22-én jogerőre emelkedett, FE-02/GYÁM/302-17/2016. számú határozatával *a gyermekek védelembe vételéről döntött.*

A dunaujvárosi gyámhatóság ezt követően a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Családtámogatási Osztályától azt a tájékoztatást kapta, hogy 2013. december 31-től a gyermekekre tekintettel senki sem részesül ellátásban. Az *oroszlányi gyámhatóság* 2016. június 30-án arról tájékoztatta a dunaujvárosi gyámhatóságot, hogy *az iskola kijelölése tárgyában indult eljárást megszüntette,* mert a kérelem elbírálásához *a gyermek nyilatkoztatására is szükség lett volna.* A fiúgyermek 2016. augusztus 23-án – rendőri intézkedés keretében – az édesanya háztartásába került. A lánygyermek pedig vélhetően továbbra is – jogszerűtlen módon – az apa háztartásában tartózkodott, holott a bíróság döntése alapján felette a szülői felügyeleti jogokat teljes körűen az anya gyakorolta. A megkeresésre adott válasz szerint a gyermekek az oroszlányi József Attila Általános Iskola tanulói. A gyámhatóság válaszára idején a kiskorú fiúgyermek eleget tett a tankötelezettségének, *a kiskorú lánygyermek azonban továbbra sem járt iskolába.*

2. Az oroszlányi gyámhatóság vezetőjének tájékoztatása

2.1. A kapott válasz szerint a kiskorú fiúgyermek *védelembe vételét* a dunaujvárosi gyámhatóság 2016. május 24-én kelt határozatával rendelte el. Egyben az ügyet *az oroszlányi hatósághoz áttette, mivel a gyermeket rendőri intézkedés keretében 2016. július 31-én törvényes képviselőjének, az anyának átadták, aki őt oroszlányi otthonába vitte.* Ezt követően az oroszlányi gyámhatóság a védelembe vétel tárgyában felülvizsgálati eljárást indított, majd javaslatot kért az önkormányzati szociális szolgálattól (a továbbiakban: gyermekjóléti szolgálat). A felülvizsgálati tárgyalás során megállapították, hogy a kiskorú és családja – több megszakítással – 2011. augusztus 17-e óta részesül a szolgáltatnál segítségben családon belüli bántalmazás, lakhatási és párkapcsolati problémák miatt.

A gyermekjóléti szolgálat rendelkezésére álló előzményi irataiból kiderült az, hogy a Dunaujvárosi Bíróság 2007. június 21-én jogerőre emelkedett ítéletében a fiúgyermeket az anyánál helyezte el. Ezzel egyidejűleg a bíróság az apát tartásdíj fizetésére kötelezte és az apai kapcsolattartást is szabályozta. 2009-ben a szülők újra élettársi kapcsolatot létesítettek, amely

kapcsolatból megszületett lánygyermekük, azonban 2013-ban ez az élettársi kapcsolatuk véget ért, a Tatabányai Járásbíróság 2015. szeptember 10-én kelt ítélete pedig a lánygyermeket szintén az édesanyánál helyezte el. Szabályozták az apa kapcsolattartását, eszerint felügyelt kapcsolattartás keretében a szolgálatnál minden páros héten, kedden 10-14 óra között tarthat kapcsolatot a gyermekeivel. Az azóta eltelt időszakban a szülők kapcsolata továbbra is konfliktusokkal terhelt, a panaszos az édesanya tudta és beleegyezése nélkül, valamint a jogerős bírósági döntés ellenére több alkalommal vitte el a dunaujvárosi otthonába a gyermekeket. A fiúgyermek, 2016. július 31-én történt anyához kerülését követően 2016. október 20-án a gyámhatóság tárgyalást tartott, amelyen azonban a panaszos nem jelent meg. Az édesanya elmondta, hogy 2013 novemberében az apa elvitte a fiát az iskolából, majd *ezt követően összesen 3 évig volt nála a gyermek.*

2.2. Az *ideiglenes hatályú elhelyezés tárgyában* az apa kérelme 2016. augusztus 8-án érkezett az oroszlanói gyámhatósághoz, amit azzal indokolt, hogy 2016. június 31-én nemzetközi körözés alatt álló gyermekét erőszakkal és kegyetlen módon vitte el a dunaujvárosi rendőrségről az anya. A panaszos apa szerint az édesanya háztartásában a gyermek állandó veszélyben van, feltehetően bántalmazás miatt, valamint az anya a 2016. augusztus 5-i pszichiátriai vizsgálatát elmulasztotta. Az oroszlanói családsegítő ezzel szemben bántalmazásra utaló jeleket nem tapasztalt, amelyet a gyermekorvos állításai is alátámasztottak. A kisfiú biztonságban él, a család lakáskörülményei rendezettek. A Dunaujvárosi Rendőrség Bünt megelőzési Alosztálya arról tájékoztatta az oroszlanói gyámhatóságot, hogy a gyermeket az édesanya részére panasz és sérülésmentesen adták át.

A lánygyermekről az anyától vannak információi a gyermekjóléti szolgálat munkatársának, feltehetően Dunaujvárosban él az apai nagyszülőkkel, vagy az édesapa budapesti ingatlanában, esetleg az apai nagymama testvérénél. Mivel a kiskorú lánygyermek nem tartózkodott az édesanya háztartásában, rá vonatkozóan az eljárást a gyámhatóság lefolytatni nem tudta. A Komárom-Esztergom Megyei Rendőr-főkapitányság Oroszlanói Rendőrkapitányságának munkatársa arról tájékoztatta a gyámhatóságot, hogy az ügyben az apa ellen a Btk. 211. § (1) bekezdésébe ütköző *kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétségének megalapozott gyanúja miatt eljárás van folyamatban.*

Az oroszlanói gyámhatóság 2016. augusztus 10-én tartott tárgyalást a panaszos apa kérelme ügyében, ahol az anya előadta, hogy jogerős bírósági ítéletek értelmében mindkét gyermekét nála helyezték el. Az apa először a fiukat az iskolából, majd a lányukat az óvodából vitte el Dunaujvárosba. A kislányt egy alkalommal vissza tudta hozni, de aztán az apa az óvodából ismét magával vitte. 2016. augusztus 24-én *ismét tárgyalást tartottak az ügyben*, az apa kérte, hogy az anya járuljon hozzá, hogy a lányukat Dunaujvárosban iskolázza be. Az anya kérte, hogy hozza vissza neki a gyermeket, és nem járult hozzá ahhoz, hogy szeptemberben a kislányuk az apa lakóhelyén kezdje meg az iskolát.

Az apa figyelmét felhívta az eljáró ügyintéző a *többszörösen jogsértő magatartására*, valamint ismertette, hogy ez a magatartás olyan súlyú, hogy a gyermeknél visszafordíthatatlan károkat okoz. Jelezték, hogy az apa terhére róható, hogy mindkét gyermekét jogtalanul nevelte, emiatt iskolakötelezettségüket nem teljesítették. Ilyen körülmények között a gyermekek erkölcsi, érzelmi és értelmi fejlődése nem biztosítható, ha a szülő szembe helyezkedik a törvénnyel. Az oroszlanói rendőrségen folyamatban volt ezzel egy időben az apa és az apai nagymama ellen kiskorú érdeke ellen elkövetett bűncselekmény, emiatt *az apa kérelmét az oroszlanói gyámhatóság elutasította.*

Az apa 2016. december 12-én ismét a kiskorú fiúgyermek ideiglenes hatályú elhelyezésére vonatkozóan, valamint az apai kapcsolattartás végrehajtása iránti eljárás lefolytatása ügyében kizárási kérelmet nyújtott be a másodfokú gyámhatósághoz, egyben kérte a gyermek azonnali kiemelését a jelenlegi családjából. A másodfokon eljáró Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazság Főosztálya az apa kizárási kérelmét 2017. január 13-án kelt határozatával elutasította. A döntés alapján 2017. január 18-án *közigazgatási hatósági eljárás indult az oroszlanói gyámhatóságon*, amely keretében 2017. február 6-án *tárgyalást tartottak.* Az édesanya, az iskolaigazgató, a gyermek osztályfőnöke és a család gondozó megjelentek a gyámhatóságon. Mindannyian azt nyilatkozták, hogy a gyermek veszélyeztetettsége nem áll fenn. Az apa a

tárgyalásra nem ment el, távolmaradását nem indokolta, a tárgyalás megismétlését nem kérte.

A család- és gyermekjóléti központ a gyermekvédelmi gondoskodás kereteibe tartozó hatósági intézkedésre nem tett javaslatot. Az oroszlányi gyámhatóság *az ideiglenes elhelyezési kérelmet ismételt elutasította*. A hivatalvezető válaszában ismertette továbbá, hogy a kiskorú fiúgyermek *nagyszülői kapcsolattartásának rendezése iránti eljárásban* az apai nagyszülő jegyzőkönyvi nyilatkozata azt tartalmazta, hogy a kiskorú lánygyermek abban az időben is náluk lakott. Az oroszlányi gyámhatósághoz a jogerős bírósági döntés végrehajtására vonatkozó kérelem nem érkezett. A folyamatban lévő végrehajtási eljárásról pedig közvetlen, hivatalos információik nincsenek.

3. Az önálló bírósági végrehajtó tájékoztatása

A Tatabányai Járásbíróság 3.P21.520/2013/156. számú határozata alapján *az édesanyja a 2009-ben született lánya kiadatását kérte*. A bíróság által kiállított, 1201-VH.1276/2016. számú végrehajtási lap 2016. november 29-én érkezett a végrehajtói irodához. Az önálló bírósági végrehajtó 2017. február 7-én szólította fel az édesapát a gyermekkiadási kötelezettségének – a felszólítást követő 3 napon belüli – önkéntes teljesítésére. A felszólítás tartalmazza a dunaújvárosi gyámhivatal felhívását, hogy a kötelezett önkéntes teljesítésének előmozdításáért folytasson le helyszíni eljárást, tájékoztassa a kötelezettet az önkéntes teljesítés elmaradásának következményeiről, a gyermek rendőrségi átadásban való részvétele megelőzésének fontosságáról. Az önálló bírósági végrehajtó egyúttal felkérte a gyámhivatalt, hogy eljárás eredményét 15 napon belül közölje.

A felszólítást a kötelezett édesapja (az apai nagyszülő vette át). A kötelezett a felszólításnak nem tett eleget, a gyámhivatal munkatársa az ingatlanba nem tudott bejutni. Az önálló bírósági végrehajtó ezt követően 2017. március 20-ára *helyszíni eljárást tűzött ki*. Az önálló bírósági végrehajtó az eljáráshoz a rendőrség közreműködését, illetve a gyámhivatal megjelenését kérte. Az apai nagyapa 2017. március 7-én megjelent a végrehajtói irodában és elmondta, hogy ezt az értesítést átvették. Az önálló bírósági végrehajtó tájékoztatta az apai nagyszülőt arról, hogy a végrehajtási kifogásnak nincs halasztó hatálya, a gyermeket a megadott időpontban kötelesek átadni. A nagyszülő tájékoztatása szerint a kislány és az édesapja az apa bejelentett lakcímén tartózkodnak.

A gyermekkiadásról 2017. március 20-án *felvett jegyzőkönyv* szerint az apa lakcímén megjelent az önálló bírósági végrehajtó, a gyámhivatal munkatársa és a végrehajtást kérő édesanya. A helyszínen azonban sem az édesapa sem a gyermek nem volt felelhető. A jegyzőkönyv azt is tartalmazza, hogy mivel a gyermek nem jár iskolába, az önálló végrehajtó kiskorú veszélyeztetése miatt feljelentést tesz. Figyelemmel arra, hogy a gyermeket nem tudták felkutatni, az önálló bírósági végrehajtó a személykörözést, illetve nemzetközi körözést kért, egyben ismeretlen tettes ellen feljelentést tett kiskorú veszélyeztetése miatt.

A gyermek apai nagyanyja a gyámhivatal előtt úgy nyilatkozott, hogy a kislány náluk tartózkodik. Az állítást a gyermekjóléti központ munkatára is megerősítette. Az önálló bírósági végrehajtó a következő végrehajtási időpontot 2017. április 6-án 21 órára tűzte ki és kérte a rendőrség közreműködését. *A gyermeket ekkor sem találták meg*. Az önálló bírósági végrehajtó 2017. május 5-én kelt feljegyzése szerint az oroszlányi József Attila Általános Iskola igazgatójától azt a tájékoztatás kapta, hogy *a kislány nem jár iskolába, az erről szóló értesítést az oroszlányi gyámhatóságnak és gyermekjóléti szolgálatnak küldik meg*. Az oroszlányi gyámhivatal a hiányszásokra vonatkozó értesítést a gyermek bejelentett lakóhelye szerint illetékes dunaújvárosi gyámhivatalnak továbbküldte.

A kiskorú veszélyeztetése ügyében az önálló bírósági végrehajtó és a dunaújvárosi gyámhivatal is feljelentést tett. Az ügyek egyesítéséről a Fejér Megyei Rendőr-főkapitányság Dunaújvárosi Rendőrkapitányság Vizsgálati Osztálya 2017. május 18-án határozott. Mivel a gyanúsított ismeretlen helyen, vagy külföldön tartózkodott, 2017. augusztus 9-én felfüggesztette a rendőrség a kiskorú veszélyeztetettségének alapos gyanúja miatt indult nyomozást. Az önálló bírósági végrehajtó 2017. június 19-én, valamint július 17-én kelt feljegyzése a gyermek tényleges tartózkodási helyére vonatkozó információkat tartalmaz. A kislányt végül az apa lakcímén találta meg a rendőrség, 2018. január 4-én és még aznap, az esti órákban átadták az édesanyjának.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatásköröm tekintetében

A feladat- és hatáskörömet, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint a hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jog át sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár, feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Ajbt. 18. § (5) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához az ügyben jogerős vagy véglegessé vált közigazgatási határozat közlésétől számított egy éven belül lehet beadvánnyal fordulni. Az Ajbt. 20. § (2) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosá a beadványt elutasítja, ha a) az nem felel meg a 18. § (1) bekezdésében, (3) bekezdésében vagy (5)-(7) bekezdésében meghatározott feltételeknek.

Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerint a biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

Az Ajbt. 18. § (2) bekezdés a) pontja szerint az állami vagy önkormányzati feladatot ellátó szerv közszolgáltatást végző szervnek minősül. A Gyvt. 16. § (1) bekezdése szerint a gyermekek védelmét biztosító hatósági feladat- és hatásköröket a helyi önkormányzat képviselő-testülete, illetve a *gyámhatóság* gyakorolja. A Gyszt. 1. § (1) bekezdése szerint a gyámhatóság feladat- és hatáskörét a települési önkormányzat jegyzője, a fővárosi és megyei kormányhivatal gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró járási (fővárosi kerületi) hivatala, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal gyakorolja.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdésének k) pontja értelmében az Ajbt. alkalmazásában az önálló bírósági végrehajtó és a törvényszéki végrehajtó hatóságnak minősül.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a vizsgált ügyben érintett gyámhatóságokra, valamint az önálló bírósági végrehajtó eljárására a vizsgálati hatásköröm kiterjed.

II. A vizsgált alapjogok tekintetében

Az alapjogi biztos egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggés-rendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az alapjogi biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

A jelentés megállapításaival összefüggésben hivatkoznom kell arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „*az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni*”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak felhasználhatóságát illetően.

A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybíróági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának létalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, illetve 67. § (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, illetve XVI. cikk (1) bekezdésének a szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, valamint a gyermekek gondoskodáshoz és védelemhez való joga tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybíróági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybíróági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. A tisztességes eljárás jogának érvényesülése kapcsán érdemes kiemelni, hogy immár külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tisztességes hatósági eljárás*hoz való jogot.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam.* Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybíróági gyakorlat továbbra is releváns. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam köteletségévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a *kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félre tétele, figyelmen kívül hagyása. Érdemes utalni itt arra az alkotmánybíróági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszűrés követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetőek*.

2. Az Alaptörvény XXIV. cikke immár kinyilvánítja a *tisztességes eljárás*hoz való jogot. Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybíróági tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadsági jogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az ügyfél közigazgatási határozathozatalra vonatkozó joga nem tehető függővé attól, hogy a közigazgatási szerv milyen időpontban hajlandó dönteni a hatáskörébe utalt ügyben. A közigazgatásnak ugyanis alkotmányos kötelessége, hogy a hatáskörébe utalt ügyben, az erre megszabott idő alatt érdemi

döntést hozzon. A közigazgatási eljárás nem nélkülözheti a kötelező ügyintézési határidőket.

3. Az Alaptörvény XI. cikk (1)-(2) bekezdése alapján minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez, Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapsfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja. Az Alaptörvény a személyiség kibontakoztatásának, a tájékozott és felelős polgárrá válásnak az egyik alapvető feltételeként valamennyi magyar állampolgár jogát elismeri a műveltség megszerzésére törekvéshez. E jog érvényesítése szükségszerűen állami cselekvést igényel: az állam az elengedhetetlenül fontos ismeretek megszerzését, a gyermekek megfelelő fejlődését a kötelező – és ezzel összhangban – bárki számára ingyenesen hozzáférhető alapsfokú oktatással biztosítja.

4. A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Így a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A magánszférában a gondoskodás és védelem joga és kötelezettsége elsődlegesen a szülőket (vagy a gyermek más törvényes képviselőit) illeti, illetve terheli. Ezzel összefüggésben a szülők jogaként határozza meg a gyermeküknek adandó nevelés megválasztását, egyben kötelezettségükéé teszi a kiskorú gyermekükéről való gondoskodást, ideértve a tanköteles gyermekük taníttatását is. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Ezt az alaptételt rögzíti a Gyermekjogi Egyezmény preambuluma: a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 3. cikkében foglalt meghatározó alapelv pedig minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legjobb érdekének megfelelő eljárásra kötelez.

III. Az ügy érdemében

1. Az iskola kijelölését érintő panaszbeadványi elem tekintetében

A kérdés nyomán a kiindulópontot a Ptk. 4:175. § (1) bekezdése jelenti, amely szerint a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben közösen gyakorolják jogukat akkor is, ha a szülői felügyeletet a szülők megállapodása vagy a bíróság döntése alapján az egyik szülő gyakorolja, kivéve, ha a gyermekétől különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság e tekintetben korlátozta vagy megvonta. A gyermek sorsát érintő lényeges kérdéseket a Ptk. 4:175. § (2) bekezdése határozza meg. Ilyen a kiskorú gyermek nevének meghatározása és megváltoztatása, a szülőjével azonos lakóhelyén kívüli tartózkodási helyének, huzamos időtartamú vagy letelepedés céljából történő külföldi tartózkodási helyének kijelölése, állampolgárságának megváltoztatása és iskolájának, életpályájának megválasztása. A Ptk. 4:175 § (3) bekezdése szerint, ha a különélő szülők egyes, közösen gyakorolt felügyeleti jogosítványok tekintetében nem tudnak megegyezni, erről a gyámhatóság dönt.

A feltárt tényállás szerint a szülői felügyeleti jogokat a bíróság jogerős döntése szerint mindkét gyermek felett az édesanya gyakorolta. A fiúgyermek a lakóhelye szerinti iskolába, a lánygyermek pedig az ottani óvodába járt. A panaszos a gyermeket jogtalanul vitte el és tartotta

magánál. A rendelkezésekre álló információk szerint a panaszos apa ellen kiskorú elhelyezésének megváltoztatása vétségének megalapozott gyanúja miatt a rendőrség eljárást folytatott.

Álláspontom szerint nem tartozik a Ptk. 4:175. § (2) bekezdésében meghatározott közös szülői döntést igénylő kérdések körébe az, hogy éppen a panaszos jogellenes magatartása következményeként a gyermekek nem járhattak abba az oktatási intézménybe, ahová korábban beíraták őket. Így e tekintetben – különös figyelemmel arra, hogy ezzel a gyámhatóság „kvázi” a panaszos jogellenes magatartását támogatta volna – gyámhatósági döntés nem volt hozható.

Tekintettel arra, hogy az Ajbt. szigorú hatásköri szabályai kizárólag a jogerős közigazgatási határozatok alapjogi szempontú vizsgálatára hatalmaznak fel, magánszemélyek (a szülők) esetleges jogsértő magatartását *annak súlyától, jellegétől függetlenül eleve nem vizsgálhatom*. A gyermekjogok érvényesüléséért felelős ombudsmanként azonban szükségesnek tartom felhívni a figyelmet arra, hogy *a panaszos éppen a saját jogellenes magatartásának következményeként nem tudott eleget tenni a gyermek taníttatására vonatkozó kötelezettségének, ami akadályozta, majd időlegesen teljesen el is lehetetlenítette a gyermekei oktatáshoz fűződő jogának tényleges érvényesülését.*

2. Az oroszlanói gyámhatóság a gyermekek ideiglenes hatályú elhelyezésével kapcsolatos döntése tekintetében

A feltárt tényállás szerint a panaszos a gyermekei ideiglenes hatályú elhelyezésére vonatkozó kérelmét az oroszlanói gyámhatóság a 2014. május 18-án – fellebbezés hiányában – *jogerőre emelkedett döntésével szüntette meg*. Tekintettel arra, hogy vizsgálatom előfeltétele, a közigazgatási jogorvoslati lehetőség kimerítése, továbbá, hogy az Ajbt. az egy éven túl jogerőre emelkedett (véglegessé vált) hatósági döntések vizsgálatát eleve kizárja az oroszlanói gyámhatóság 2014. évben hozott döntésnek alapjogi szempontú vizsgálatára nem volt lehetőségem.

A Gyvt. 72. §-a szerint a gyermek ideiglenes hatályú elhelyezését megalapozza, ha a gyermek felügyelet nélkül marad vagy testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését családi környezete vagy önmaga súlyosan veszélyezteti, és emiatt azonnali elhelyezése szükséges. Az *ideiglenes hatályú elhelyezést megalapozó súlyos veszélyeztetettségnek minősül a gyermek olyan bántalmazása, elhanyagolása, amely életét közvetlen veszélynek teszi ki, vagy testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődésében jelentős és helyrehozhatatlan károsodást okozhat*. A gyámhatóság ideiglenes hatályú döntésével a gyermek nevelésére alkalmas, azt vállaló különélő szülőnél, más hozzátartozónál, illetve személynél, ennek hiányában nevelőszülőnél, vagy gyermekvédelmi intézményben helyezi el. Az ideiglenes hatályú elhelyezésnek tehát két együttes feltétele van, egyrészt a gyermek súlyos veszélyeztetettsége, másrészt az *azonnali intézkedés szükségessége*. Így a döntés csak akkor lehet megalapozott, ha *súlyos veszélyhelyzet és az azonnali intézkedés szükségessége között ok-okozati összefüggés áll fenn*. Vagyis olyan súlyos, életveszélyes, illetve helyrehozhatatlan következményekkel fenyegető helyzet miatt kell, illetve lehet a gyermeket elhelyezni, amely helyzet úgy következett be, hogy felügyelet nélkül maradt, vagy ezt a helyzetet önmaga, illetve a családi környezete idézte elő.

A panaszos fiúgyermeke ideiglenes nála való elhelyezésére vonatkozó, 2016. augusztusi és decemberi kérelmeit a gyámhatóság a gyermekjóléti szolgálat, a gyermek iskolájának igazgatója, a gyermek osztályfőnökének meghallgatását, a rendőrség véleményének beszerzését követően – a gyermek veszélyeztettségének hiányát megállapítva – utasította el.

Megállapítom, hogy ennek nyomán az oroszlanói gyámhatóság eljárása kapcsán nem merült fel alapvető joggal összefüggő visszaállítás gyanúja.

3. A gyermek kiadásával kapcsolatos végrehajtási eljárás rendszerével összefüggésben

3.1 Tekintettel arra, hogy a panaszügy vizsgálatakor felmerült a gyermek kiadásával kapcsolatos végrehajtási eljárás jelentős elhúzóadásának kérdései, annak indokai, ezért áttekintettem a hatályos szabályozási rendszert. Kiindulópontként a Vht. 5. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a bírósági végrehajtás során *állami kényszerrel is el kell érni, hogy a pénzfizetésre, illetőleg az egyéb magatartásra*

kötelezett teljesítse a kötelezettségét. A gyermek átadására vonatkozó részletszabályok a Vht. 180.§-180/A. §-ai rögzítik, eszerint a gyermek átadására és elhelyezésére vonatkozó bírósági határozat, a bíróság által jóváhagyott egyezség végrehajtása során a végrehajtásra vonatkozó közös szabályokra vonatkozó rendelkezéseket (Vht. 172-177. §) az alábbi eltérésekkel kell alkalmazni. A bíróság a végrehajtható okiratban – megfelelő határidő tűzésével – felhívja a kötelezettet az önkéntes teljesítésre és annak elmaradása esetére elrendeli a gyermek rendőrség közreműködésével történő átadását. A bíróság az okirattal együtt a végrehajtás alapjául szolgáló bírósági határozat másolatát is megküldi a végrehajtónak.

A végrehajtó a végrehajtható okiratot, a végrehajtás alapjául szolgáló bírósági határozat másolatát a gyámhatóság részére is kézbesíti azzal a felhívással, hogy a kötelezett önkéntes teljesítésének előmozdítása érdekében folytasson le helyszíni eljárást, tájékoztassa a kötelezettet az önkéntes teljesítés elmaradásának következményeiről, a gyermek rendőrségi átadásban való részvétele megelőzésének fontosságáról, és eljárásának eredményét a végrehajtható okirat kézbesítésétől számított 15 napon belül közölje a végrehajtóval. Ha a teljesítés elmaradt, a végrehajtó a helyszíni eljárásra időpontot tűz, erről értesíti a végrehajtást kérőt, távollétében a gyámhatóság által jóváhagyott meghatalmazottat, a gyámhatóságot és a rendőrséget. Ha az eljárás eredménytelen, a végrehajtó a következő helyszíni eljárásra kitűzött időpontról rövid úton küld értesítést az előzőekben felsoroltaknak. A végrehajtó a kötelezett tartózkodási helyén – ha a gyermek nem tartózkodik ott, a gyermek tartózkodási helyén – a gyámhatóság és a rendőrség közreműködésével foganatosítja az átadást. A gyermeket a végrehajtást kérőnek, távollétében a gyámhatóság által jóváhagyott meghatalmazottjának vagy a gyámhatóságnak kell átadni. A meghatalmazottnak és a gyámhatóságnak haladéktalanul intézkednie kell a gyermek végrehajtást kérőnek történő átadása iránt.

A kötelezett a gyermek átadásakor köteles tájékoztatást adni az átvevő személynek a gyermek egészségi állapotáról, és egyéb olyan körülmény fennállásáról, amelynek nem ismerete a gyermek életét, testi épségét veszélyeztetheti. A kötelezett az eljárás késleltetése nélkül köteles a gyermek személyes iratait, a gyermek által használt tárgyakat, a szükséges ruházati cikkeket, a rendszeres tanulmányok folytatásához nélkülözhetetlen eszközöket, a gyermek betegsége, fogyatékosága miatt szükséges gyógyszereket, gyógyászati és technikai segédeszközöket az átvevő személynek átadni. Egyéb tárgyak átadása – ha az késleltetheti a gyermek átadását – külön eljárás keretében teljesíthető. A végrehajtó az eljárása kezdetén tájékoztatja a kötelezettet e kötelezettségeiről.

A végrehajtó indítványára a rendőrség eltávolíthatja a kötelezettet és más személyeket – a végrehajtást akadályozó magatartásuk miatt – a gyermek átadásának helyszínéről. A rendőrség intézkedésének igénybevételére a végrehajtó előzetesen figyelmezteti az érintetteket, ennek tényét – ami tartalmazza indokolt esetben a rendbíróság kiszabására teendő indítványra történő figyelmeztetést is – jegyzőkönyvben rögzíti. Ha a kötelezett vagy a kiadni rendelt gyermek a bejelentett lakó- vagy tartózkodási helyén, továbbá a hatóságok által ismert címen nem lelhető fel, felkutatására a végrehajtó személykörözést, vagy nemzetközi körözést rendel el. Ha a személykörözés végrehajtása során a rendőrség a gyermeket előállítja, erről haladéktalanul – rövid úton is – értesíti a végrehajtót, a gyermeket pedig a végrehajtó egyidejű értesítése mellett a legközelebbi, ideiglenes hatályú elhelyezés biztosítására is kijelölt gyermekotthonban helyezi el. Az elhelyezésig biztosítani kell az előállítás időpontjában a gyermekkel együtt tartózkodó hozzátartozó számára – ha a gyermeket vagy az eljárás sikerességét nem veszélyezteti –, hogy a gyermekkel együtt legyen, részére a szükséges ellátást biztosítsa.

A végrehajtásra vonatkozó közös szabályok szerint (Vht. 173-174. §), ha a végrehajtást kérő közlése szerint a kötelezett a meghatározott cselekményt önként nem teljesítette, a végrehajtó ezt – szükség esetén – a helyszínen ellenőrzi. A teljesítés elmaradása esetén a végrehajtó a végrehajtást kérő közlését és a helyszíni ellenőrzésről készült jegyzőkönyvet haladéktalanul beterjeszti a végrehajtást foganatosító bírósághoz. A bíróság végzéssel határoz a végrehajtás módjáról, így ezen esetekben a rendőrség közreműködésével kényszerítheti ki a meghatározott cselekményt.

Az ismertetett jogi szabályozásból látható, hogy az alapvetően az önkéntes teljesítés keretrendszerét határozza meg, azonban számos, köztük az ombudsmani gyakorlatban is észlelt esetről kitűnik, hogy tipikusan éppen a gyermek szüleinek a végletekig elmérgesedett kapcsolata miatt az önkéntes teljesítés nem valósul meg. A végrehajtónak a bírósági döntésnek való érvényszerzés

körében a gyermek felkutatása érdekében a személyi körözés elrendelésén túl más törvényi intézkedési lehetősége nincsen. A különleges szabályok csupán egyszeri körözés elrendelését teszik lehetővé, ha annak eredményeként a gyermek előkerül, az átadására azonban valamely okból később mégsem kerül sor (pl. mivel szükséges hatósági személyek nincsenek jelen), a végrehajtó köteles bevárni a Vht. 174. §-a értelmében a bírósági végzést a végrehajtás további módjáról.

A Vht. Kommentárja szerint, „amikor a bíróság a rendőrség közreműködésével történő végrehajtást rendeli el, a helyszíni eljárásra már a végrehajtó tűz ki időpontot. A végrehajtási eljárás tekintetében az ügy urának a végrehajtót tekintjük, aki értesíti a helyszíni eljárás időpontjáról a végrehajtást kérőt amennyiben szükséges, a gyámhatóság által jóváhagyott meghatalmazottat és a rendőrséget. Az eljárásban a gyámhatóság továbbra is köteles részt venni, ezért a hatóság értesítése elengedhetetlen. A gyámhatóság részvételére a gyermeki jogok védelme miatt van szükség. A végrehajtó a végrehajtási cselekmény, illetve a végrehajtási eljárás időpontjáról a kötelezettet előzetesen értesíti. Teszi ezt azért, hogy a gyermek érdekei a lehető legkevésbé sérüljenek és a kötelezett számára lehetőséget teremtsen arra, hogy különös kényszerítés alkalmazása nélkül teljesítse a végrehajtó határozatban foglaltakat és a gyermeket a végrehajtást kérőnek átadja. Ha az eljárás nem vezetett eredményre, a következő helyszíni eljárásra kitűzött időpontról a kötelezettet a végrehajtó már nem értesíti. Az értesítést a második eljárás vonatkozásában rövid úton kell megtennie, megteheti telefonon, telefax vagy egyéb elektronikus információtechnikai eszköz igénybevételevel, hogy az eljárást a lehető legrövidebb időn belül be lehessen fejezni. A kötelezett értesítését azért kell mellőzni, hogy ne legyen lehetősége az eljárás ismételt megbiúsítására, például olyan módon, hogy a kötelezett, illetve a gyermek eltűnik a végrehajtó által ismert tartózkodási helyéről.”

A gyermek átadására csak a végrehajtást kérő vagy meghatalmazottja, szükségszerűen a gyámhivatal munkatársa, a rendőrség, valamint a végrehajtó személyes jelenlétében kerülhet sor. Bármely fél távolmaradása megghiúsítja a végrehajtási cselekményt. Emellett fontos kiemelni, hogy az eljáró végrehajtó illetékessége az adott megyére korlátozódik, ezért ha a gyermeket a különélő szülő más megye területére viszi, akkor az eljárás további elhúzódása prognosztizálható.

Azonos tartalmú panaszügyben beérkezett információim szerint az eljáró rendőri szervek tanácstalanok a gyakorlatban. Előfordul az az eset, hogy rendőr nem mer a helyszínen intézkedni, vagy nem intézkedik arra hivatkozva, hogy kifejezett utasítást előállításra nem kapott. Mindez pedig nem tekinthető ráadásul jogalap nélküli hivatkozásnak: a rendőr ugyanis a hatályos jogszabályi rendelkezésnek megfelelően csupán az eljárást akadályozó kötelezettet, illetve más személyt jogosult eltávolítani a helyszínről, biztosítva az eljárás folyamatát. A végrehajtó azonban nem jogosult fizikailag átadni a gyermeket, ezt ugyanis csak az eljáró gyámhatóság munkatársa teheti meg, amely több esetben a gyermek ellenállása miatt nehéz helyzeteket eredményez.

A konkrét panaszügy tényállása és a rendelkezésemre álló iratok alapján megállapítható, hogy az önálló bírósági végrehajtó és a végrehajtási eljárásba kötelezően bevonandó más hatóságok, így a gyámhatóság és a rendőrség a vonatkozó jogszabályok szerint, az abban foglaltakat betartva jártak el, ennek nyomán az eljárás és a döntések vonatkozásában alapvető joggal összefüggő visszásságot nem állapítottam meg. Mindennek ellenére rá kell mutatnom, hogy a 2016. november 29-én indult végrehajtási eljárás hosszú időn át nem vezetett eredményre, a gyermeket végül a végrehajtási eljárás megindulását követő több mint egy év múlva a rendőrség találta meg.

3.2 A hatályos jogi szabályozás rekonstrukciójából egy bonyolult, nehézkes és sokszereplős eljárás rajzolódik ki, amely jelenlegi formáját tekintve a gyakorlatban – a vizsgált egyedi ügyön túl más esetekben is – önkéntes teljesítés elmaradása esetén nem képes hatékonyan előmozdítani elő a gyermek legjobb érdekét szolgáló gyors intézkedést. A gyermek átadására vonatkozó végrehajtási szabályok összetettségére visszavezethetően fordulhat elő olyan helyzet, hogy a végrehajtásra kötelezett huzamosabb ideig – a jogerős bírósági döntéssel szembehelyezkedve – tudja magánál tartani a gyermeket, aki ez alatt az idő alatt a tankötelezettségének sem tud eleget tenni, kapcsolattartás hiányában pedig az egyébként jogszerűen felügyeleti jogot gyakorló szülőktől nagy valószínűséggel elidegenedhet. Ezt követően, egy sikeres végrehajtási eljárás, vagy eredményes rendőri intézkedést követően vélhetően hosszabb időnek kell eltelnie, esetleg szakember segítségének igénybe vétele is szükségessé válhat a szülő és a gyermek megszakadt kapcsolatának helyreállításához.

Mindebből következően megállapítom, hogy a gyermek átadására vonatkozó hatályos jogi szabályozásra

visszavezethetően elhúzódo végrehajtási eljárás a jogbiztonság követelményével, valamint az érintett gyermekek védelméhez és gondoskodáshoz, valamint oktatáshoz fűződő joggal összefüggésben visszásságot okoz.

3.3 Összegzésként fel kell hívnom arra is a figyelmet, hogy ilyen esetekben nélkülözhetetlen az egyes állami szereplők közötti teljeskörű, rendszeresített *együttműködés* és valamennyi eljáró személy – így a rendőr és a végrehajtó esetében is – az *alapvető gyermekjogi kompetenciák megléte*, mert még egy teljesen jogszerű eljárás is képes traumatizálni a gyermeket.¹ Súlyosabb esetekre jelenleg nem áll rendelkezésre *hivatalos krízisprotokoll*, aminek alkalmazásával az eleve traumatikus helyzetek hatékonyabban kezelhetőek. Ombudsmanként úgy vélem, hogy a jogi szabályozás képes keretet adni ahhoz, hogy az arra felhatalmazott szervek és személyek a gyermek legjobb érdekének védelmében fel tudjanak lépni. Nem mellesleg a *gyorsabb, eredményesebb fellépés* ilyen esetben álláspontom szerint közvetve elősegítheti a gyermeket jogszerűtlenül magánál tartó szülő jogkövetését.

Bízom abban, hogy jelentésem hozzájárulhat *egy konstruktív jogi-szakmai párbeszéd*² elindításához a terület szereplőinek bevonásával, azzal hogy a gyermek kiadását érintő végrehajtási eljárások lefolytatása során a – minden tekintetben kiszolgáltatott – gyermekek jogai a lehető legkisebb mértékben sérüljenek.

Intézkedésem

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság bekövetkezése lehetőségének jövőbeni megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 37. §-a alapján *javasolom* az igazságügy miniszternek, hogy – az emberi erőforrásokért felelős miniszterrel, a belügyminiszterrel, az országos rendőrfőkapitánnyal, illetve a Magyar Bírószági Végrehajtói Kar elnökével együttműködésben – tekintse át a gyermek átadásra vonatkozó szabályozást, ennek nyomán pedig tegye meg a szükséges intézkedéseket az önkéntes teljesítés elmaradása esetén az érintett gyermekek legjobb érdekének megfelelő eljárást elősegítő gyors eljárás biztosítása érdekében;
- 2) az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem* az emberi erőforrások miniszterét, hogy tekintse át, hogy a gyámhatóságok munkatársai körében milyen módon –, pl. továbbképzés tartása formájában a gyermek kiadását érintő végrehajtással összefüggő eljárások során – szükséges speciális kompetenciákat fejleszteni, illetve indokolt-e ilyen helyzetekre krízisprotokoll kiadása;
- 3) az Ajbt. 32. §-a alapján *felkérem* a Magyar Bírószági Végrehajtói Kar elnökét, hogy
  - a) tekintse át, hogy az önálló bírószági végrehajtók körében milyen módon, pl. szakmai egyeztetés, illetve továbbképzés tartása formájában lehetne a gyermek kiadását érintő végrehajtással összefüggő eljárások során szükséges speciális kompetenciákat fejleszteni;
  - b) gondoskodjon arról, hogy az ombudsmani jelentés szövege elektronikus formában a kamarai tagokhoz eljusson, a kamara honlapján elérhető legyen;

¹ Lásd különösen az *AJB-4108/2014. számú jelentést*, illetve a jelenleg is folyamatban lévő *AJB-798/2019. számú ügyet*, mindkét esetben a gyermek kiadásával kapcsolatos végrehajtási eljárás elhúzódoását sérelmezték a panaszosok.

² A szülővel szembeni, a gyermek jelenlétében zajló rendőrségi intézkedés végrehajtásának kérdései kapcsán (amelyek a jelentésben vizsgált témakörben is fontos lehetnek) két kutatási anyagra érdemes felhívni a figyelmet:
https://strategiesforyouth.org/sfysite/wp-content/uploads/2012/09/First_Do_No_Harm_Report.pdf
<https://www.bja.gov/publications/iacp-safeguardingchildren.pdf>

- 4) az Ajb. 32. §-a alapján *felkérem* az országos rendőrfőkapitányt, hogy tekintse át, hogy a gyermek kiadását érintő végrehajtási eljárásokban való rendőrségi közreműködés esetében szükséges-e külön szakmai protokoll kiadása, az együttműködés javítása, illetve az érintett rendőri állomány továbbképzése, szupervíziója, és tegye meg a szükséges intézkedéseket;

Budapest, 2019. április 3.

